

Jelka Ciglencečki

Vesna Lemaic: *Popularne zgodbe.*

Ljubljana: Cankarjeva založba, 2008.

“Za okni melje nepokvarljiv želodec. Vanj si lahko zbasal crkle golobe, spomine, rdeče čevlje ...” Junaki prvenca Vesne Lemaic imajo, kot se za junake kratkih zgodb spodobi, s svetom okoli sebe velike težave, ki se izrazijo v hudih obsesijah, včasih pa se Vesnino zrcalo svetu ukrivi do popolne fantastike, do iznakaženih, grotesknih oblik, v katerih so brezposelne obupanke pripravljene prevzeti tudi službo zlate ribice v pisarniškem akvariju.

Vesna Lemaic prisega na igro presenečenja in v vseh zgodbah igra z bralcem mamljivo igro skrivalnic. Nič čudnega, da je v prvi zgodbi postmodernistični namig, da so zgodbe fikcija in da je fikcija le fikcija, predvsem pa, da je literatura za avtorico naporna igra, a predvsem igra. V zgodbi Pogodba se namreč glavni junak (“Moški z napravami za fitness na balkonu in pod rjuho z rdečelasko, ki je dišala po cimetu in paprikah.”) upre pisatelju (ki si “z dlanmi pokriva omaščen obraz”). Zanimivo je, da junak zmaga, saj je prav on porok za verodostojnost zgodbe in pisatelj ga lahko le nemočno uboga. Namig, da bo avtorica pozorna na psihološke odtenke, vzdrži vso knjigo, na srečo pa se pisateljica vnaprej odpove nekoliko izrabljenim postmodernističnim trikom in njene zgodbe se držijo drugačne taktike. Bralca ne opominjajo več na, vsaj od Borgesa naprej, splošno znano dejstvo, da so izmišljije, svojo energijo vlagajo v pričakovano, a vselej nenadno presenečenje in bralca z značilnim hitrim padcem iz začetne vsakdanjosti prikujejo na naslonjalo. V večini zgodb se dogajanje zaplete okoli središčnega predmeta, ki v zgodbi prehaja v večpomenski simbol. Ena izmed osrednjih zgodb ima naslov Čevlji. Rdeči čevlji so kot osrednji predmet strasti in poželenja zasluženoma našli mesto tudi na naslovnici knjige. “Edina kaj vredna stvar so bili njeni temno rdeči čevlji. S postelje je Mart dolge ure strmela vanje. Monika je s temi visokimi petami prelučnjala dosti gumijastih src,” se glasi začetek zgodbe. Že po

teh treh stavkih je položaj precej dobro nakazan. Imamo dve glavni osebi: brezdelno strmečega, obsedenega Marta in seksapilno Moniko, med njima pa predmet, ki ponazarja Monikino erotično privlačnost, njen dinamizem; čevlji so v njeni odsotnosti tudi zamenjava za njeno telo (“Če jih je sezula široko narazen ali pa sta ležala na zunanjih straneh, je lahko ure in ure gledal v tisti kot in si predstavljal njene razkrečene noge, čisto negibne, rumena bedra in potem odprtino, v katero je počasi drselo vse, parket, vznožje postelje, njegova rjuha [...]”). A predmet obsesije v zgodbah Vesne Lemaić ni nikoli enopomenska metonimija; je znak, ki kaže na naslednji znak. Čevlji še na začetku zgodbe zamenjujejo Monikine noge, vendar se zgodba nadaljuje v drugo smer. Martovo nenavadno vedenje, recimo pobijanje golobov na dvorišču, pa to, da Monikine najljubše čevlje skrrije, čeprav ve, da jo bo to spravilo v bes, daje slutiti, da ima avtorica v rokavu še skrit adut. Kot je spet značilno za več zgodb (vsaj še za Esterine joške, Bazen, Nedorčnost, Nič ni, nič ni), se zgoščuje občutje grozljivega; čeprav slutimo, da diha skozi precizne namige slutnja smrti (mučna golobova smrt, izvemo tudi, da je Mart veteran vietnamske vojne ...), skoraj do konca ne moremo napovedati novega obrata. A že po romantičnem vonju, ki je nekako “unheimlich”, vemo, da se bliža katastrofa, skozi vsakdanjo krajino bo pogledala na plan pošastna resnica. Osrednji motiv je seveda precizno izbran; najprej nas spomni na lepe ženske noge, na koncu nas bo spominjal na izgubo nog vojnega invalida.

Skoraj enako strukturo ima zgodba Esterine joške, ki pa ima še grotesken, karnevalski odtenek – že po naslovu lahko seveda sklepamo, da je tokrat osrednji predmet, okoli katerega bo potekala zgodba, žensko oprsje. Ta sinonim za spolnost se po že vzpostavljeni logiki prejšnjih zgodb karnevalsko sprevrže v sinonim za bolezen in razkroj. Začnemo s sceno odtujenega zakonskega para in z begom moža Bena od doma, nato pa se v potovanje po ameriških cestah začne z nenehnim ponavljanjem vključevati motiv ženskih prsi. Naenkrat so povsod, predvsem pa ga zasleduje lik obdarjene Dolly Parton in šale na račun njenih prsi (“Zakaj ima Dolly Parton tako majhna stopala? Ker stvari ne zrasedo, če so v senci.”). Občutje grozljivosti je dovolj gosto, da takšni šaljivi poskusi seveda niso smešni, pač pa zagatno ozračje še zgostijo. Ne, gospod Beno ni spolni obsedenec, nikogar ne umori v obcestnem motelu, čeprav bi lahko šla zgodba tudi takšno pot. A potem bi opustili osrednji motiv. Prsi, ki mučijo Bena, niso ne prsi Dolly Parton niti želja po prsih naključne osamljene ženske v baru; prsi, ki stojijo za vso zgodbo, so spet tiste, ki jih ni – ženi so jih med operacijo odrezali.

Spet osredinjena okoli predmeta, a že skrivnostnejša je zgodba Bazen – svetleči se bazen na vrtu je pogubno privlačen; kdor ga zagleda, ga

ne zapusti več. Ta zgodba ne ponuja nikakršne razlage razen privlačnega modrega žarenja iz bazena in kot nenavaden simbol nečesa absolutnega spominja na Borgesov disk, ki vzbudi takšno željo po posedovanju, da pripravi ljudi do umorov in večnega obsesivnega iskanja. Že Freud je ugotavljal, da skozi grozljivo v zgodbah pogleduje nezavedno; tega se gotovo dobro zaveda tudi komparativistično podkovaná avtorica. Nič čudnega torej, da so osrednji predmeti očitno seksualni. Gotovo pa se najbolj eksplicitno spogleduje s psihoanalizo njena zgodba Seveda te ljubim, v kateri nesrečno zaljubljeni lezbijki namesto palca zraste penis, s tem pa se iz tihe sostanovalke spremeni v agresivno nočno napadalko.

Nekoliko drugačno linijo nakazuje najdaljša zgodba v knjigi, Lovki na občutke, ki je antiutopična upodobitev Ljubljane čez slabih sto let, ko naj bi Ljubljančani razvili novo vrsto turizma – shock turizem. Zgodba nas spomni na najnovejšo ljubljansko antiutopijo, Blatnikov roman Spremeni me, hkrati pa na Skubičev roman Popkorn, v katerem je glavni junak prav tako sanjaril o hiši groze v Ljubljani, ki bo pritegnila turiste. A ob naštevanju novih drog, ki si jih bo omislilo svetobolno prebivalstvo sveta ob koncu 21. stoletja, in bizarnosti, kot so scalp maniac, naselja spalnih kapsul in druge futuristične podrobnosti, je pisanje manj prepričljivo in udarno kot v približnem sedanjiku, ki prevladuje v drugih zgodbah.

In zakaj naslov Popularne zgodbe? Morda zaradi nekaterih elementov popkulture – pojavi se Elvis, citiranih je nekaj ameriških popevk. Morda zaradi besede populus – ljudstvo; v zgodbah ne nastopajo toliko izjemni posamezniki kot sleherniki, tudi jezik je nekako sleherniški, ubira nekakšno zlato sredino med pogovornim jezikom in slengom. Jezik ni v ospredju, pač pa le natančno orodje velike manipulatorke v ozadju. Vsekakor so zgodbe zastavljene z izjemno obrtniško spretnostjo in pretanjenim občutkom tako za napetost kot za podrobnosti. Njihova dodelanost opozarja, da so nastajale dolgo in skrbno, njihova precizna moč pa, da bomo za avtorico še slišali. Proza, ki bi pogosto nekje od daleč spominjala na Gogolja, če bi se ta seveda lahko seznanil s psihoanalizo.